

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет:	Дизайн та архітектура
Кафедра:	Графічний дизайн
Галузь знань:	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність:	В2 Дизайн
Спеціалізація:	В2.01 Графічний дизайн
Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Рік навчання:	4
Семестр:	7
Вид дисципліни:	вибіркова (блок за фаховим спрямуванням)

КОМПЛЕКСНЕ ПРОЄКТУВАННЯ ШРИФТУ

Семестр 7 (осінь 2026)

Викладач:	Чекаль Олексій Георгійович, викладач
E-mail:	chekal.alex@gmail.com
Заняття:	<i>За розкладом</i>
Адреса:	к. 311, поверх 3, корпус 3, вул. Мистецтв 11
Телефон:	050 982 60 80
Код курсу:	https://classroom.google.com/c/Nzc1MTUyOTEwMjU4?cjc=kxdfkts

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Базові знання з побудови шрифту.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою дисципліни є опанування принципів комплексного проєктування цифрового шрифту. *Завдання* дисципліни обумовлюються вивченням особливостей гліфів у системі Unicode. На практичних заняттях студенти мають розробити у шрифтовому редакторі алфавіт, цифри та необхідний комплект символів для забезпечення набору тексту (мінімально одне накреслення Regular) двома системами писемності (латиниця та кирилиця).

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна вивчається протягом двох семестрів 4-го курсу (10 кредитів ECTS, 300 навчальних годин, з них 150 годин аудиторних практичних занять та 150 годин самостійних). На першому занятті студентам пропонується пройти тест для визначення рівня знань щодо шрифту. Передбачено одне завдання, яке виконується у кілька етапів: 3 у осінньому семестрі, 3 у весняному семестрі. У підсумковій роботі студенти продемонструють знання щодо закономірності побудови форм шрифтових елементів, розуміння законів оптичних ілюзій та засобів їх візуальних компенсаторів у літерах та знаках, а також технічну майстерність.

Осінній семестр

1 МОДУЛЬ

Етап 1. Теоретичні основи дизайну алфавітного шрифту. Графічний аналіз обраного шрифту або гарнітури.

Етап 2. Пошук ідеї майбутнього накреслення. Побудова малих літер латиниці у шрифтовому редакторі.

2 МОДУЛЬ

Етап 3. Побудова заголовкових літер латиниці. Цифри, знаки пунктуації, спеціальні символи.

Дисципліна забезпечує загальні та спеціальні (фахові) компетентності:

ЗК 1 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК6. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

СК1. Здатність застосовувати сучасні методики проектування одиничних, комплексних, багатофункціональних об'єктів дизайну.

СК3 Здатність здійснювати композиційну побудову об'єктів дизайну.

Програмні результати навчання:

РН1. Застосовувати набуті знання і розуміння предметної області та сфери професійної діяльності у практичних ситуаціях.

РН3. Збирати та аналізувати інформацію для обґрунтування дизайнерського проекту, застосовувати теорію і методику дизайну, фахову термінологію (за професійним спрямуванням), основи наукових досліджень.

РН4. Визначати мету, завдання та етапи проектування.

РН6. Усвідомлювати відповідальність за якість виконуваних робіт, забезпечувати виконання завдання на високому професійному рівні.

РН7. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти для розроблення художньо-проектних вирішень.

РН8. Оцінювати об'єкт проектування, технологічні процеси в контексті проектного завдання, формувати художньо-проектну концепцію.

РН9. Створювати об'єкти дизайну засобами проектно-графічного моделювання.

РН 11. Розробляти композиційне вирішення об'єктів дизайну у відповідних техніках і матеріалах.

РН12. Дотримуватися стандартів проектування та технологій виготовлення об'єктів дизайну у професійній діяльності.

РН 13 Знати надбання національної та всесвітньої культурно-мистецької спадщини, розвивати екокультуру засобами дизайну.

РН 14 Використовувати у професійній діяльності прояви української ментальності, історичної пам'яті, національної самоідентифікації і творчого самовираження; застосовувати історичний творчий досвід, а також успішні українські та зарубіжні художні практики

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом практичних занять, бесід, аналізу прикладів. Самостійна робота студентів спрямована на завершення завдань за етапами дисципліни та має містити ескізи, пошукові рішення, завершення роботи та підготовку до переглядів. Додаткові практичні завдання для самостійної роботи не передбачено, але ініціатива вітається та заохочується додатковими балами.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Іваненко Т. О. Шрифтовий дизайн: основи : навч. посіб. Харків : ХДАДМ, 2019. 144 с.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Усі додаткові навчальні матеріали можна переглянути за умов приєднання до внутрішньої групи у мережі, визначеній викладачем (наприклад, <https://www.facebook.com/groups/1071713743731275>).

Також впродовж семестру надаються посилання на корисні ресурси.

НЕОБХІДНІ МАТЕРІАЛИ

Для ескізів: папір, олівець, гумка. Для виконання завдань: шрифтовий редактор (Fontforge, FontLab Studio, Glyphs тощо), а також графічні редактори для виконання презентацій.

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

1. Для занять використовується платформа classroom.google.com за певним розкладом.
2. Офіційним каналом комунікації з викладачем поза заняттями є електронні листи і лише у робочі дні. Умови листування: 1) анонімні листи розглядатися не будуть; 2) файли підписувати таким чином: прізвище_назва завдання. Розширення робочих файлів *vfb* або *vfc*, для презентацій — *jpeg* і *pdf*.
3. Додаткові консультації з викладачем відбуваються у визначені дні та години.

4. За умов дистанційних занять використовується програма Zoom за розкладом (посилання надаються у Classroom).

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Заняття ґрунтуються на взаємоповазі. Вітається: любов до «чистого» вектору, схильність до технічної роботи, а також сміливість, завзятість та усидливість. Під час занять необхідно вимкнути звук телефонів (або звук Zoom у випадку дистанційних занять). За необхідності студент має спросити дозволу вийти з аудиторії (покинути Zoom).

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTI

Пропуски занять без поважних причин недопустимі (причини пропуску мають бути підтверджені). Якщо студент пропустив певний етап, він повинен самостійно відпрацювати її та на наступному занятті відповісти на ключові питання або продемонструвати виконане.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності у своїх практичних працях. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час поточного контролю виявиться використання чужих ідей, студент втрачає право отримати бали за тему, або може виконати нову роботу, яка буде оцінена із заниженням балів. Також випадок буде розглянуто комісією з академічної доброчесності. **Корисні посилання:**

<https://zakonodavstvo.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Поточний контроль	Деталі
За розкладом 1 тиждень	1	Практ.	Тест. Вступ до курсу. Основні поняття, спеціальна термінологія. Класифікація шрифту. Характеристика шрифту. Роль серифів. Шрифт як система. Комплекс знаків	6	Етап 1	Графічний аналіз обраної гарнітури + доповідь. Формат 16:9, мінімум 5 слайдів. <i>Обов'язковим є розглядання таких питань:</i> назва гарнітури, автор, країна, історія та рік створення, до якої групи відноситься шрифт, призначення, пропорції, оптичні компенсатори, характер та особливості графіки букв (осі нахилу, апертура знаків, середня лінія, тип та вид серифів та ін.) тощо
2 тижд.	1	Практ.	Доповіді, аналіз та обговорення результатів й ескізів	6	Контроль виконання першого етапу. Доповіді	Доповідь 5-7 хвилин, супроводжується візуальною презентацією
3–7 тижд.	2	Практ.	Пошук ідей власного накреслення. Розробка власного накреслення. Робота з гліфами. Латиниця. Малі прості та складні літери	30	Етап 2 1 модуль	Ескізування та робота у шрифтовому редакторі
8 тижд.		Практ.	Звіт з 1 модуля	6	Модульний контроль, робота над помилками.	
9–14 тижд.	3	Практ.	Заголовкові прості та складні літери. Цифри, знаки пунктуації, спеціальні символи	36	Етап 3 II модуль	Робота з гліфами

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Поточний контроль	Деталі
15 тижд.		Практ	Презентація виконаної роботи. Звіт з 2 модуля	6	Модульний контроль	
			Всього:	90		

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Завдання	Тема	Форма звітності	Бали
Етап № 1	Графічний аналіз обраної гарнітури + доповідь	Поточний контроль	0–10
Етап № 2	Розробка власного накреслення шрифту (малі літери)	Поточний контроль	0–35
Етап № 3	Розробка власного накреслення шрифту (заг. літери, цифри та інші символи)	Поточний контроль	0–45
	Екзаменаційний перегляд	Екзам. перегляд	0–10
	Всього за 7 (осінній) семестр		100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

Бали	0–10	0–35	0–45	Критерії оцінювання
A+	10	35	45	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, а також виконав додаткові символи поза завданнями, розширив роботу до рівня участі у конкурсах та опублікував теоретичну частину (тези/стаття до конференції/журналу). Подача екзаменаційної роботи акуратна, креативна, без помилок
A	9	34	44	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, розширив роботу до рівня участі у конкурсах виконав. Подача екзаменаційної роботи акуратна, креативна, без помилок
A-	8	30–33	40–43	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, подача акуратна, без значних помилок, виконав роботу до рівня участі у конкурсах
B	5–7	25–29	30–39	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив декілька помилок
C	4	20–24	20–29	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив значні помилки
D	2–3	10–19	10–19	Студент не в повному обсязі опанував матеріал теми, робота виконана на недостатньому рівні із значними недоліками (недостатньо розкрита тема, малий обсяг гліфів, відсутність творчого підходу тощо), наявні проблеми з розумінням конструкцій знаків
E	1	1–9	1–9	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теми, виконана робота має багато значних недоліків (недостатньо розкрита тема, малий обсяг гліфів, невідповідність завданню, невчасна подача виконаної роботи, неохайність подання тощо), проблеми з розумінням конструкцій знаків, присутні ознаки недобросовісної роботи
FX	0	0	0	Пропуск поточного контролю

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є екзаменаційний перегляд. Для отримання оцінки необхідно пройти поточні етапи контролю у формі перевірок процесу аудиторної та самостійної роботи. У випадку невчасного виконання завдання оцінка знижується до 10 балів (в залежності від модуля та складності завдання).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація A (внутрішня)		Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	A+	98–100	задовільно	64–74	D
			A	95–97		60–63	E
			A-	90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B			незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C					

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за:

- а) участь у конференції або публікацію статті за темами дисципліни (5 та 10 балів відповідно);
- б) участь у конкурсах та/або виставках за темою дисципліни (всеукраїнські – 5, міжнародні – 10);
- в) активність на заняттях, участь у житті групи тощо (1–3).

Максимальна кількість балів-бонусів — 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ДЖЕРЕЛА

Розширений список літератури наведено у робочій програмі та навчальних матеріалах. Також на заняттях викладач може порекомендувати додаткові джерела інформації.

1. Іваненко Т. О. Оригінальність без меж: природа акцидентного шрифту. Х. : ХДАДМ, 2011. 184 с.; іл.
2. Іваненко Т. О. Шрифтовий дизайн : основи. Харків : ХДАДМ, 2019. 144 с.
3. Іваненко Т.О. Габузян Е. Проблеми становлення сучасних українських знаків алфавіту та їх розташування в системі Unicode. Актуальні проблеми сучасного дизайну : зб. тез міжн. наук.-практ. конф. (23 квітня 2020 р.), КНУТД. Київ, 2020. Т. 2. С. 73–75.
4. Лесняк В. І. Відтворення шрифтової спадщини : 40 оригінальних шрифтів. Київ : ArtHuss, 2020. 160 с.
5. Мітченко В. Естетика українського рукописного шрифту. К. : Грамота, 2007. 208 с.
6. Bringhurst R. The Elements of Typographic Style. Fourth edition: Hartley & Marks Publishers, 2012
7. Cheng K. Designing Type. Laurence King Publishing, 2020. 232 p.
8. Clair K. A typographic workbook: A primer to history, techniques and artistry. New York: John Wiley & Sons, Inc., 1999. 371 p.
9. Craig J., Korol Scala I. Designing with Type, 5th Edition : The Essential Guide to Typography. Watson-Guptill, 2006. 176 p.
10. Henestrosa C., Meseguer L., Scaglione J. Jak projektować kroje pisma. Od szkicu do ekranu. Kraków : 2019. 144 s.
11. Hlavsa O. Typographia. Praha: SNTL, 1986. 512 s.
12. Kapr A. Ästhetik der Schriftkunst. Thesen und Marginalien. Fachbuchverlag, Leipzig 1977, 127 s.
13. Pawlik A., Tiefenthaler M. Subtext: Typesetdesign. Verlag Niggli, 2017. 480 p.
14. Typosphere: new fonts to make you think. Collins Design, 2007. 192 с.

Інтернет-посилання:

15. Побудова латиниці
<https://ohnotype.co/blog/tagged/teaching>
16. Хто такий шрифтовий дизайнер?
<https://prjctrmag.com/typesigner>
17. Шрифтовий дизайнер Дмитро Растворцев: "Шрифт – як вода у всесвіті візуальної комунікації"
<https://blog.depositphotos.com/ua/intervyu-zi-shryftovym-dyzajnerom-dmytrom-rastvortsevyim.html>
18. Шрифтовий стрибок: як розвивався шрифтовий дизайн в Україні останні 20 років
<https://telegraf.design/shryftovyj-strybok-yak-rozvyvavsya-shryftovyj-dyzajn-v-ukrayini-za-ostanni-20-rokiv/>